

Sygn. akt I C 137/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2018r.

Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jerzy Strzygocki

Protokolant: protokolant sądowy Klaudia Słowik-Przybyła

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2018r. w Bielsku-Białej

na rozprawie

sprawy z powództwa L. S.

przeciwko Z. N.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1/ uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę ustanowienia służebności mieszkania zawartą w formie aktu notarialnego w dniu

21.03.2013 r. przed asesorem notarialnym M. N.,

rep. A nr 2685/2013 pomiędzy M. B., a pozwaną, na mocy której ustanowiono bezpłatną i dożywotnią służebność mieszkania na całym budynku mieszkalnym oznaczonym nr 1a przy ul. (...) w P., znajdującą się na nieruchomości obj. Kw (...) Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej – w celu ochrony wiarygodności powoda wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 28.03.2013r., sygn. akt VII Gc 290/13 oraz wynikającej z wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017r., sygn. akt I ACa 224/17;

2/ zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 9.400 zł (dziewięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO Jerzy Strzygocki

Sygn. akt I C 137/18

UZASADNIENIE

Pozwem z 12.01.2018 r., skierowanym przeciwko pozwanej Z. N., powód L. S. domagał się uznania za bezskuteczną wobec niego umowy ustanowienia służebności mieszkania zawartej pomiędzy M. B., a pozwaną Z. N., w formie aktu notarialnego z dnia 21.03.2013 r. (...) mającą za przedmiot bezpłatną i dożywotnią służebność mieszkania w całym budynku mieszkalnym znajdującym się na nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), składającej się z działek o nr (...), o powierzchni 0,3741 ha, dla której Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej prowadzi księgę wieczystą numer (...), w celu zaspokojenia należności powoda wynikających z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13, nakazu zapłaty tegoż sądu z 28.03.2013 r. sygn. akt VII GNc 156/13 wraz z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017 r. sygn. akt I ACa 224/17. Ponadto domagał się zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu.

Na uzasadnienie wskazał, że na podstawie powyższych orzeczeń jest wierzycielem M. B. i T. B.. Dłużnicy ci są niewypłacalni, gdyż nie posiadają wystarczającego majątku na zaspokojenie wierzyciela. Wykazuje to prowadzone od 2013 r. postępowanie egzekucyjne, które nie pozwoliło na zaspokojenie wierzyciela. Dłużnicy dokonali szeregu

czynności mających na celu uniemożliwienie skutecznego zaspokojenia się wierzyciela. Jedną z tych czynności jest umowa kwestionowania w niniejszej sprawie. Została ona dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż obciąża nieruchomości stanowiącą najistotniejszy składnik majątku dłużników. Pozwana pozostaje w bliskim stosunku z dłużniczką M. B., gdyż jest jej matką. Domniemywa się, że wiedziała ona o pokrzywdzeniu wierzycieli. Ponadto dokonana czynność prawna była nieodpłatna. Zasadność powództwa wynika, także z faktu, że pozwana nie korzysta z ustanowionej służebności, gdyż od 1986 r. zamieszkuje w nieruchomości, której jest właścicielem. Powód wystąpił na drogę polubownego zakończenia sporu, jednakże bezskutecznie.

Na rozprawie w dniu 01.03.2018 r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa. Pismem procesowym z 13.03.2018 r. podtrzymała stanowisko o oddalenie powództwa. Ponadto wniosła o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu. Wniosła również o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia postępowania zainicjowanego skargą kasacyjną M. B. i T. B. z dnia 11.12.2017 r.

W pierwszej kolejności wskazała, że od wyroku w sprawie sygn. akt I ACa 224/17 Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który jest podstawą dochodzonego przez powoda roszczenia – M. B. i T. B. złożyli skargę kasacyjną. Sprawa ta ma wpływ na wyrok wydany w niniejszej sprawie. W zakresie żądania oddalenia powództwa wskazała, że żadna ze stron umowy nie działała z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. M. B. o wysokości roszczenia powoda dowiedziała się dopiero w chwili otrzymania w dniu 02.04.2013 r. nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Białymstoku. W dniu 21.03.2013 r. zawierając umowę z pozwaną nie miała świadomości, że powodowi przysługuje jakakolwiek wierzytelność względem niej, a zatem nie mogła działać z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Pozwana również nie miała wiedzy o wierzytelności powoda. Pozwana zaprzeczyła jakoby miała nie korzystać z ustanowionej służebności. Na nieruchomości, której jest właścicielem rzeczywiście kiedyś zamieszkiwała, jednakże co najmniej od 2010 r. z uwagi na stan zdrowia pozwana przeprowadziła się do domu córki i tam mieszka.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21.03.2013 r. M. B. i Z. N. zawarły umowę w formie aktu notarialnego (...) o ustanowienie służebności mieszkania. Na mocy tej umowy M. B., jako właściciel nieruchomości, położonej w P., składającej się z działek nr (...), o powierzchni 0,3741 ha, objętej księgą wieczystą nr (...) Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej, ustanowiła bezpłatnie i dożywotnio służebność mieszkania w całym budynku wybudowanym na działce (...), oznaczonym nr 1a przy ulicy (...) w P. na rzecz matki – Z. N., która oświadczyła, że prawo to przyjmuje i wyliczono wartość tej służebności na kwotę 80 000 zł. Obie oświadczyły, że Z. N. służebność już wykonuje.

(dowód: umowa ustanowienia służebności mieszkania zawarta w formie aktu notarialnego z dnia 21.03.2013 r. (...) – k. 8-11)

Pozwana jest właścicielem nieruchomości gruntowej, położonej w P., dla której Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej prowadzi księgę wieczystą nr (...). Pozwana była także właścicielem nieruchomości objętej księgą wieczystą (...). Po ślubie jej córki – M. B., pozwana darował jej tę nieruchomość. Już wtedy czyniono ustalenia, że w przyszłości może zostać ustanowiona na rzecz pozwanej służebność mieszkania. W 2003 r. M. B. i T. B. zaczęli budowę domu na tej nieruchomości.

(dowód: wydruk elektronicznej księgi wieczystej nr (...) – k. 15-22, zeznania świadka M. B. – k. 97v-98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka T. B. – k. 98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka M. Ł. – k. 98-98v i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., częściowo zeznania świadka Ł. N. – k. 125-126 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 04.10.2018 r., zeznania świadka E. N. złożone w drodze pomocy prawnej przed Sądem Rejonowym w Wałbrzychu sygn. akt VII Cps 20/18, zeznania pozwanej – k. 135-136 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 08.11.2018 r.)

Mąż pozwanej – J. N. został oskarżony psychicznie i fizycznie znęcanie się nad pozwaną. Wyrokiem z 22.04.1999 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej warunkowo umorzył postępowanie karne wobec niego na okres 2 lat. Jednakże J. N.

przez większość małżeństwa niewłaściwie zachowywał się względem pozwanej. Awanturował się i wyzywał. Bywały okresy, kiedy pozwana z tego powodu przebywała u córki M. B..

(dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 22.04.1999 r. sygn. akt III K 1346/98 – k. 64, dokumenty zgromadzone w aktach Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej w sprawie III K 1346/98, w szczególności: protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie – k. 1-2, notatka urzędowa z 06.09.1998 r. – k. 3, postanowienie o wszczęciu dochodzenia – k. 4, protokoły przesłuchań świadków – k. 5, 6, 9, 11, postanowienie o przedstawieniu zarzutów – k. 13, akt oskarżenia – k. 23-24, protokoły rozprawy głównej – k. 31, 37-40, 46-50, 53, 60-61, 67-68, wyrok – k. 69, a także zeznania świadka M. B. – k. 97v-98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka T. B. – k. 98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka M. Ł. – k. 98-98v i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka Ł. N. – k. 125-126 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 04.10.2018 r., zeznania świadka E. N. złożone w drodze pomocy prawnej przed Sądem Rejonowym w Wałbrzychu sygn. akt VII Cps 20/18, zeznania pozwanej – k. 135-136 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 08.11.2018 r.)

Pozwana w 1994 r. miała operację onkologiczną. Co najmniej od lipca 2010 r. choruje w związku z chorobami urologicznymi. Choruje na cukrzyce, boreliozę, jaskrę i dnę moczanową. W 2010 r. przeszła operację, po której na stałe zamieszkała u córki M. B.. Powodem, dla którego pozwana wyprowadziła się z domu rodzinnego było także naganne zachowanie jej męża. Wówczas nie spisano umowy o ustanowienie służebności mieszkania.

(dowód: dokumentacja medyczna pozwanej – k. 65-66, zeznania świadka M. B. – k. 97v-98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka T. B. – k. 98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka M. Ł. – k. 98-98v i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka Ł. N. – k. 125-126 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 04.10.2018 r., zeznania świadka E. N. złożone w drodze pomocy prawnej przed Sądem Rejonowym w Wałbrzychu sygn. akt VII Cps 20/18, zeznania pozwanej – k. 135-136 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 08.11.2018 r.)

Poza M. B., pozwana posiada jeszcze 5 dzieci. Najstarsza córka mieszka w Kanadzie, druga w P. w swoim domu, syn mieszka w domu rodzinnym pozwanej, trzecia córka wynajmuje mieszkanie, a czwarta mieszka w S.. Służebność została ustanowiona na nieruchomości M. B., gdyż to ona pomagała pozwanej w gospodarstwie i to ona miała najlepszy kontakt z matką.

(dowód: zeznania świadka M. B. – k. 97v-98 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., częściowo zeznania świadka M. Ł. – k. 98-98v i nagranie audiowizualne z rozprawy z 17.05.2018 r., zeznania świadka Ł. N. – k. 125-126 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 04.10.2018 r., zeznania świadka E. N. złożone w drodze pomocy prawnej przed Sądem Rejonowym w Wałbrzychu sygn. akt VII Cps 20/18, zeznania pozwanej – k. 135-136 i nagranie audiowizualne z rozprawy z 08.11.2018 r.)

Powód posiada względem dłużników solidarnych M. B. i T. B. wierzytelność zasądzoną początkowo nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Białymstoku w dniu 28.03.2013 r. (sygn. akt VII GNc 156/13), a następnie wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13 i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017 r. w sprawie I ACa 224/17 w wysokości 2 211 123,81 zł z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od dnia 12.03.2013 r. do dnia 31.12.2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty, z tym zastrzeżeniem, że odpowiedzialność dłużników M. B. i T. B. w zakresie zapłaty kwoty 750 000 zł jest solidarna z odpowiedzialnością R. G. i A. G., od których kwotę tę zasądono prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 24.03.2016 r. sygn. akt I C 61/14. Ponadto posiada względem dłużników solidarnych M. B. i T. B. wierzytelność z tytułu kosztów sądowych w obu instancjach w wyżej wskazanych sprawach w kwocie 33500 zł.

(dowód: tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z 28.03.2013 r. sygn. VII GNc 156/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku, wyroku z 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku,

wyroku z 15.09.2017 r. sygn. akt I ACa 224/17 Sądu Apelacyjnego w Białymstoku – k. 12-14, dokumenty zgromadzone w aktach sprawy VII GC 290/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku)

Wobec dłużników solidarnych M. B. i T. B. toczyło się postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie – M. S., pod sygn. Km 1738/13, na podstawie wyżej wskazanego tytułu wykonawczych. Zgodnie z wnioskiem wierzyciela egzekucja została skierowana do ruchomości, wierzytelności, praw majątkowych, wynagrodzenia, świadczeń emerytalnych i rachunku bankowego. W toku postępowania zajęto ruchomości. Egzekucja była jednak bezskuteczna. Postępowanie to w dniu 09.05.2016 r. zostało zawieszono wobec wstrzymania wykonania nakazu zapłaty z dnia 28.03.2013 r. w sprawie VII GNC 156/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku, stanowiącego początkowo podstawę prowadzonego postępowania. Podjęto to postępowanie w dniu 13.11.2017 r. na wniosek wierzyciela, który przedstawił prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017 r. w sprawie I ACa 224/17.

(dowód: dokumenty zgromadzone w aktach postępowania egzekucyjnego sygn. Km 1738/13, w szczególności: wniosek o wszczęcie egzekucji – k. 1-2, tytuł wykonawczy – k. 5, zawiadomienie o wszczęciu postępowania egzekucyjnego z 24.04.2013 r. – k. 8, zawiadomienia o zajęciu – k. 13, 15, protokół zajęcia ruchomości – k. 22, zawiadomienie o bezskuteczności egzekucji z 27.01.2016 r. – k. 98, postanowienie o zawieszeniu postępowania z 09.05.2016 r. – k. 123, postanowienie o podjęciu postępowania z 13.11.2017 r. – k. 141)

W dniu 04.12.2013 r. powód złożył także wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, początkowo na podstawie nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Białymstoku w dniu 28.03.2013 r. (sygn. akt VII GNC 156/13), a następnie na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13, w zakresie zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017 r. w sprawie I ACa 224/17. Egzekucja została skierowana do nieruchomości objętych księgami wieczystymi nr (...). Postępowanie to toczyło się przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej A. M. pod sygn. Km 2561/13. W toku postępowania dokonania opisu i oszacowania wskazanych wyżej nieruchomości. Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowieniem z dnia 24.01.2018 r. wydanym w sprawie I ACa 224/17 wstrzymał wykonanie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15.09.2017 r. sygn. akt I ACa 224/17, zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13 w zakresie egzekucji z nieruchomości. Wobec tego Komornik Sądowy postanowieniem z 20.02.2018 r. zawiesił egzekucję z nieruchomości.

(dowód: dokumenty zgromadzone w aktach postępowania egzekucyjnego sygn. Km 2561/13, w szczególności: wniosek o wszczęcie egzekucji – k. 1-2, zawiadomienie o wszczęciu postępowania egzekucyjnego – k. 9-10, 31-32, wniosek o dokonanie opisu i oszacowania nieruchomości z 31.12.2013 r. – k. 62, postanowienie z 24.01.2014 r. o powołaniu biegłego – k. 68, opinie biegłej – dołączone do akt, postanowienie o wstrzymaniu wykonania wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 24.01.2018 r. – k. 133, postanowienie o zawieszeniu egzekucji z nieruchomości z dnia 20.02.2018 r. – k. 134)

Powód wezwał pozwaną do złożenia stosownego oświadczenia umożliwiającego usunięcie obciążenia z nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) ewentualnie do zaspokojenia wierzyciela (...) w kwocie wynikającej z prawomocnych orzeczeń wskazanych powyżej.

(dowód: wezwanie z 20.10.2017 r. – 23, potwierdzenie nadania – k. 24)

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się na wskazanych wyżej dowodach.

Brak było podstaw do kwestionowania prawdziwości i wiarygodności dokumentów zgromadzonych w toku postępowania, nie czyniła tego żadna ze stron. Sąd oparł się na dokumentach zgromadzonych w aktach postępowań egzekucyjnych: Km 1738/13 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie – M. S. i Km 2561/13 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej – A. M., na dokumentach zgromadzonych w aktach III K 1346/98 Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej oraz zgromadzonych w aktach VII GC 290/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku.

Zeznania świadka M. B. w zakresie, w jakim wskazywała, że nie wiedziała o zadłużeniu w stosunku do powoda były niewiarygodne. Z jednej strony świadek twierdzi, że nie rozmawiała z mężem o jego zadłużeniach, że nikt w rodzinie o tym nie wiedział. Jednocześnie wskazywała, że wiedziała o tym, że w marcu 2013 r. jej mąż – T. B. wpłacił powodowi kwotę 200 000 zł tytułem spłaty zadłużenia. Powyższe okoliczności się wykluczają. Podobnie mało wiarygodne okazały się zeznania świadka T. B., który w zakresie zadłużenia ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że na dzień ustanowienia służebności, wszystkie zadłużenia na rzecz powoda były spłacone. Okoliczność ta jest niewiarygodna, w świetle tego, że służebność została ustanowiona w dniu 21.03.2013 r., a w dniu 26.03.2013 r. wpłynął do Sądu Okręgowego w Białymstoku pozew skierowany przez powoda przeciwko M. B. i T. B.. Poważne wątpliwości budzi zbieżność tych dwóch zdarzeń. Świadcowie M. Ł., Ł. N. i E. N. nie mieli szczegółowych informacji o problemach finansowych siostry M. B. i jej męża. M. Ł. zeznała jedynie, iż wiedziała tylko o tym, że takie problemy mają, a świadek E. N. dowiedziała się o nich w toku postępowania.

W pozostałym zakresie zeznania świadków były wiarygodne.

Sąd pominął dowód z przesłuchania świadka A. N., wobec stanowiska pozwanej z rozprawy z 17.05.2018 r. o cofnięciu wniosku o przesłuchanie tego świadka.

Sąd nie dokonywał ustaleń faktycznych w oparciu o zeznania J. N., gdyż świadek jako mąż pozwanej został pouczone o prawie do odmowy składania zeznań i oświadczył, że z prawa tego korzysta.

Wobec stanowiska powoda, Sąd oparł się jedynie na zeznaniach pozwanej, które nie były w całości wiarygodne. Sąd nie dał jej wiary o tym, że nie wiedziała o problemach finansowych córki. Sama zeznała, że wiedziała, że T. B. stracił pracę. Ponadto stwierdziła, że wiedziała, że M. B. nie ma zobowiązań finansowych, bo jej ufała, jej niewystarczające dla obalenia domniemania z art. 527 §3 k.c.

Po przeprowadzonym postępowaniu dowodowym strony nie zgłaszały dalszych wniosków dowodowych i nie wносиły o uzupełnienie postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Zgodnie z §2 tego przepisu czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Zgodnie z §3 tego przepisu, jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto zgodnie z art. 528 k.c. jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zgodnie z art. 531 §1 k.c. uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która skutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową.

Powódzenie roszczenia pauliańskiego zależy do wykazania przez wierzyciela – powoda, iż spełnione zostały następujące przesłanki:

- a) wierzyciel posiada prawnie chronioną wierzytelność w stosunku do dłużnika,
- b) dłużnik dokonał czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela – powoda,
- c) w wyniku kwestionowanej czynności dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
- d) po stronie dłużnika istniała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela,
- e) osoba trzecia, która uzyskała korzyść, działała w złej wierze.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione kumulatywnie. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa generalnie na wierzycielu szukającym ochrony.

W świetle okoliczności niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, iż powód posiada prawnie chronioną wierzytelność m.in. w stosunku do dłużnika M. B.. Wierzytelność

o której mowa w art. 527 k.c. nie musi być ani wymagalna w chwili wytoczenia powództwa, ani stwierdzona wyrokiem. Zakres ochrony pauliańskiej odnosi się nie tylko do wierzytelności, których przedmiotem od samego początku było świadczenie pieniężne, ale również do tych wierzytelności, w których świadczenie pieniężne pojawiło się niejako w sposób wtórny (np. jako odszkodowanie za nienależyte wykonanie zobowiązania). Równocześnie wierzyciel powinien w ramach powództwa określić charakter przysługującej mu wierzytelności, wskazując w szczególności tytuł prawny wierzytelności oraz jej wysokość. Jednocześnie wierzyciel powinien wykazać, że przysługująca mu wierzytelność jest realna i skonkretyzowana, a nie jedynie hipotetyczna (wyrok SN z 27.11.2003 r., III CKN 355/01, Lex nr 359441). Tylko tak oznaczona wierzytelność stanowić może przedmiot ochrony pauliańskiej. Powód wraz z pozwem przedstawił tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z 28.03.2013 r. sygn. VII GNc 156/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku, wyroku z 24.10.2016 r. sygn. akt VII GC 290/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku, wyroku z 15.09.2017 r. sygn. akt I ACa 224/17 Sądu Apelacyjnego w Białymstoku. Powyższymi orzeczeniami wierzytelność ta została jednoznacznie skonkretyzowana, jednakże istniała już wcześniej, o czym świadczą dokumenty zgromadzone w aktach VII GC 290/13 Sądu Okręgowego w Białymstoku. Ponadto sam fakt, iż w dniu 28.03.2013 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym świadczy o tym, iż wierzytelność ta istniała już dużo wcześniej, skoro przepisy art. 485 k.p.c. i nast. dopuszczają wydanie nakazu zapłaty w ściśle określonych warunkach, gdy okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie zostały udowodnione określonymi w tych przepisach dokumentami. Ponadto pozwana nie kwestionowała istnienia wierzytelności powoda względem M. B., w odpowiedzi na pozew i w późniejszym etapie postępowania, podnosiła jedynie, iż w dniu zawierania umowy o ustanowienie służebności tj. 21.03.2013 r. nie miała świadomości, o istnieniu tej wierzytelności. Jedynie świadek T. B. twierdził, że wierzytelności względem powoda była spłacone. Jednakże w tym zakresie jego zeznania zostały uznane za niewiarygodne. Ponadto gdyby jego twierdzenia były słuszne, to Sąd Okręgowy w Białymstoku nie miałby podstaw do wydawania nakazu zapłaty.

Wykazane również zostało, że skarżona czynność została dokonana z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela. Zgodnie z cytowanym wyżej art.527 §2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Istotą pokrzywdzenia wierzyciela jest powstanie w wyniku dokonania przez dłużnika czynności prawnej sytuacji, która powoduje niemożność, ewentualnie utrudnienie lub też odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok SN z 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, legalis nr 53541; wyrok SN z 22.10.2004 r., II CK 128/04, legalis nr 67330). Pokrzywdzenie wierzyciela nie będzie miało natomiast miejsca, jeżeli pomimo dokonania określonej czynności prawnej przez dłużnika wierzyciel będzie mógł zaspokoić się z pozostałej części majątku dłużnika (orzeczenie SA w L. z 20.11.1996 r., I ACr 306/96, legalis nr 34145). Pokrzywdzenie wierzyciela jest bezpośrednią konsekwencją powstania lub też pogłębienia się stanu niewypłacalności dłużnika, a tym samym zwiększenia się ryzyka po stronie wierzyciela w zakresie prawdopodobieństwa uzyskania zaspokojenia. Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy zaznaczyć należy, że już w dniu dokonywania skarżonej czynności tj. 21.03.2013 r. M. B. nie regulowała zobowiązania względem powoda. Majątek, który posiadała wraz z T. B., nie wystarczał na zaspokojenia

wierzyciela w całości, o czym świadczą wszczęte w okresie późniejszym postępowania egzekucyjne (Km 1738/13 i Km 2561/13). Dokonywanie czynności mającej na celu obciążenie jej nieruchomości, a w konsekwencji zmniejszenie jej wartości, musi zostać uznane za czynność krzywdzącą wierzyciela – powoda. Obciążenia całej nieruchomości służebnością osobistą skuteczną erga omnes, powoduje, że możliwość przeprowadzenia skutecznej egzekucji w takiej sytuacji doznaje istotnego ograniczenia i ma wpływ na zakres ewentualnego zaspokojenia. Wszak stosownie do art. 1000 § 3 k.p.c., w razie sprzedaży licytacyjnej nieruchomości, na poczet ceny nabycia zostanie zaliczona wartość służebności, (która w istocie pomniejszy wartość nieruchomości), czego efektem będzie zaspokojenie powoda w mniejszym zakresie, aniżeli w sytuacji gdyby nieruchomość nie była obciążona takim prawem. Sama zaś służebność osobista - jako prawo niezbywalne (art. 300 k.c.) - nie podlega egzekucji. (por. wyrok SN z 14.11.2012 r., II CSK 206/12, legalis nr 667393).

Równocześnie nie ulega wątpliwości, iż dłużniczka M. B. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Świadomość w znaczeniu przyjętym w regulacjach kodeksu cywilnego, w tym i art. 527 § 1 k.c. oznacza właściwą człowiekowi zdolność do zdawania sobie sprawy z własnego działania, jego uwarunkowań i konsekwencji. Przepis art. 527 § 1 k.c. zakłada ukierunkowanie świadomości na oznaczony wycinek świata zewnętrznego, chodzi tu o przewidywanie przez dłużnika konsekwencji dokonywanej czynności, a mianowicie, że wskutek dokonanej czynności stanie się niewypłacalny, bądź pogłębi swą niewypłacalność. Świadomość pokrzywdzenia istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone walory wyjdą z jego majątku lub do niego nie wejdą, a wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem. Dla przyjęcia świadomości pokrzywdzenia nie musi przy tym występować pewność, że czynność prawna przez niego dokonana spowoduje dla wierzycieli niemożność zaspokojenia, a wystarczające jest przewidywanie, że to może nastąpić i godzenie się na takie możliwe konsekwencje swojego działania (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18.2.2010 roku, V ACa 27/10, Biul.SAKa 2010/3/27). M. B. wiedziała o roszczeniu jakie przysługuje powodowi. Świadczy o tym, fakt, iż wiedziała, że jej mąż wpłacił na jego rzecz 200 000 zł tytułem spłaty zadłużenia. Równocześnie niewiarygodne były jej twierdzenia, że w jej opinii kwota ta zaspokajała roszczenia powoda w całości. Z jednej strony twierdziła, że nie rozmawiała z mężem o sprawach finansowych, z drugiej strony wiedziała o wpłacie na rzecz powoda kwoty 200 000 zł. Jednocześnie trudno dać wiarę pozwanej i świadkom w omawianym zakresie, w świetle okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu umowy ustanowienia służebności mieszkania. Pozwana zamieszkiwała u M. B. już od 2010 r., ze względów zdrowotnych. Jak sama pozwana zeznała już od 2007 r. zdarzało się, że zamieszkiwała u niej przez dłuższe okresy z powodu trudnej sytuacji z mężem. Natomiast ustanowienie służebności mieszkania nastąpiło 21.03.2013 r., a więc kilka dni przed wniesieniem przez powoda sprawy do Sądu Okręgowego w Białymstoku (tj. 26.03.2013 r.) i wydaniem nakazu zapłaty (tj. 28.03.2013 r.). Ponadto dziwi fakt, że służebność została ustanowiona na całej nieruchomości, pomimo faktu, iż dla pozwanej zostały odpowiednio wcześniej wydzielone pomieszczenia w budynku pozwanej. W konsekwencji służebność obciąża nieruchomość w większym zakresie, niż powinno wynikać to z okoliczności sprawy. Gdyby rzeczywistą intencją M. B. było zapewnienie pozwanej mieszkania, to z pewnością służebność zostałaby ustanowiona dużo wcześniej, a przede wszystkim zostałaby ustanowiona na pewnym fragmencie, z jak najmniejszym obciążeniem nieruchomości. Powyższe okoliczności jasno wskazują na zamierzone i ukierunkowane działania dłużniczki – M. B., które były objęte jej świadomością.

Uzyskanie korzyści przez osobę trzecią jest kolejną przesłanką niezbędną dla podważenia czynności prawnej za pomocą skargi pauliańskiej. Uzyskanie korzyści przez osobę trzecią stanowi w tej sytuacji niejako lustrzane odbicie uszczuplenia majątkowego, jakie miało miejsce w majątku dłużnika w wyniku dokonania danej czynności prawnej. Dla wykazania korzyści majątkowej po stronie osoby trzeciej wystarczające powinno być stwierdzenie, że wskutek czynności dłużnika osoba ta nabyła rzecz lub prawo albo też została zwolniona z obowiązku, co spowodowało zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (post. SN z 7.12.1999 r., I CKN 287/98, legalis nr 358615). Również omawiana przesłanka została spełniona w niniejszej sprawie. Pozwana uzyskała, bowiem prawo do bezpłatnej i dożywotniej służebności mieszkania w całym budynku mieszkalnym przy ul. (...) w P.. Służebność ta z mocy prawa ma charakter niezbywalny (art. 300 k.c.), jednakże nie ulega wątpliwości, iż pozwana została całkowicie zwolniona z obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania mieszkania. Utrzymanie mieszkania z uwagi na treść służebności w całości obciąża M. B.. Ponadto pozwana ma możliwość dożywotniego, bezpłatnego korzystania z całej nieruchomości.

W tej sytuacji należało uznać, że pozwana uzyskała korzyść majątkową w rozumieniu art. 527 k.c. Korzyść ta polega na całkowitym zwolnieniu z obowiązków związanych zaspokajania swoich potrzeb mieszkaniowych. Równocześnie ustanowiona służebność powoduje obciążenie całej nieruchomości, a w konsekwencji pomniejszenie jej wartości, o czym była mowa powyżej.

W niniejszej sprawie nie zostało również obalone domniemanie z art. 527 §3 k.c. Pozwana jako matka dłużniczki - M. B., mieści się w kręgu osób bliskich. W tym zakresie obowiązuje więc domniemanie, że wiedziała ona, iż dłużniczka działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. W tych okolicznościach to pozwaną obciąża ciężar dowodowy (art. 6 k.c.) i to ona powinna wykazać, iż było inaczej. Pozwana tego nie wykazała. Równocześnie w następstwie zawarcia umowy ustanowienia służebności mieszkania, pozwana otrzymała korzyść majątkową bezpłatnie w rozumieniu art. 528 k.c. Wobec tego nawet gdyby pozwana wykazała, że nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik – M. B., działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, to wierzyciel i tak mógłby skutecznie dochodzić ochrony ze skargi pauliańskiej.

Wobec spełnienia kumulatywnie wszystkich przesłanek określonych w przepisach art. 527 k.c. i nast. żądanie powoda należało uznać za zasadne i wobec tego należało uwzględnić je w całości, o czym orzeczono w punkcie 1. wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i §3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. Na koszty poniesione przez powoda składała się opłata od pozwu w kwocie 4000 zł, a także koszty zastępstwa procesowego w kwocie 5400 zł, ustalone w oparciu o §2 pkt 6) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265). Łącznie koszty wyniosły 9400 zł, którą to kwotę należało zasądzić od pozwanej na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sędzia: